

СЕКЦІЯ 3

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 338.439.02

Ковалюк Б.І.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємства та управління персоналом
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

ОЦІНКА ОСНОВНИХ АСПЕКТІВ СВІТОВОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

У статті структурована категорія «голод» визначено її складові. Досліджено основні фактори, що впливають на стан продовольчої безпеки в світі. Запропоновано напрямки подолання проблем голоду.

Ключові слова: голод, недоїдання, ожиріння, продовольча безпека, умови продовольчої безпеки.

Ковалюк Б.И. ОЦЕНКА ОСНОВНЫХ АСПЕКТОВ МИРОВОЙ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

В статье структурирована категория «голод» определено её составные. Проанализировано основные факторы, которые воздействуют на состояние продовольственной безопасности в мире. Предложено пути преодоления проблем голода.

Ключевые слова: голод, недоедание, ожирение, продовольственная безопасность, условия продовольственной безопасности.

Kovaliuk B.I. ASSESSMENT OF KEY ASPECTS GLOBAL FOOD SECURITY

The paper is structured category "hunger" to its components. The main factors affecting the state of food insecurity in the world. Directions to overcome the problems of hunger.

Keywords: hunger, malnutrition, obesity, food safety, food security conditions.

Постановка проблеми. Початком усвідомлення глобальних проблем можна вважати першу доповідь «Римського клубу», підготовлену групою вчених під керівництвом Д.Л. Медоуза, «Межі зростання». Згідно з основною тезою, яку висунули науковці, в разі збереження тенденції зростання населення, обсягів виробництва, виснаження ресурсів та забруднення довкілля на початку XXI століття буде досягнута фізична межа зростання на планеті з подальшим ризиком та неконтрольованим зменшенням населення та економічним занепадом і деградацією екосистем.

Серед основних глобальних проблем чільне місце належить продовольчій. Саме від наявності, якості та доступності продовольства залежить можливість фізичного існування та здоров'я людей.

Проблема голоду у всіх її проявах – недоїдання, недостатність у раціоні корисних мікроелементів, надлишкова вага та ожиріння – призводять до надміру важких економічних та соціальних втрат в усіх країнах незалежно від стану їх економічного розвитку та добробуту населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема продовольчої безпеки розглядається в працях багатьох вітчизняних та закордонних науковців. Зокрема праці Гойчук О.М., Малигіної В.Д., Резнікової О.С. спрямовані на методичне забезпечення формування продовольчої безпеки країни. Цікавою є праця білоруських вчених, зокрема Ільїної З.С., яка працює над методикою оцінки рівня продовольчої безпеки країни.

Проте проблема продовольчої безпеки є динамічною і перелік викликів перед нею постійно змінюється. Зазначені обставини невизначеності в питанні продовольчого забезпечення вимагають постійної уваги з боку науковців та експертів до проблеми продовольства. Підтвердженням є функціонування Продовольчої і сільськогосподарської організації при ООН, постійна увага Світового банку до проблем голоду.

Постановка завдання. Питання продовольчої безпеки є доволі складним та динамічним, а відтак основна мета даного дослідження – обґрунтування сучасних викликів продовольчої безпеки в світі, окреслення можливих напрямків їх подолання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Різке зростання цін на продовольство в світі внаслідок кризи 2008 року засвідчило, що можливість голоду в певних країнах чи цілих регіонах є не такою вже й примарною. Сама продовольча проблема має декілька аспектів. Перший – це власне голод. Дану категорію на рівні окремої людини слід розглядати як виснажений стан організму людини викликаний нестачею їжі. На рівні країни – це брак продовольства, його повна або часткова відсутність.

Проблему голоду в світі слід розглядати саме як брак продовольства, тільки агрегованої до світового масштабу.

Слід зазначити, що проблема голоду в світі не має яскраво вираженого абсолютного характеру. Тобто смерть людей з медичним визначенням «виснаження організму через голод» не є масовим. Основні виклики пов'язані з проблемами недоїдання та ожиріння.

Недоїдання характеризує такий стан організму людини, який вказує на відсутність в раціоні деяких або всіх поживних елементів, необхідних для здоров'я. Новим викликом останніх років є масове ожиріння населення, яке пов'язане з вживанням висококалорійних продуктів зі значним вмістом жиру та цукру. Недоїдання та ожиріння мають подібну природу, викликані, як правило, неправильним, незбалансованим та неякісним харчуванням через бідність та призводять до подібних наслідків – зростання захворюваності серед населення, зменшення тривалості життя, обмеженості працездатності тощо.

Основою проблем голоду, недоїдання чи ожиріння є існуючий стан харчування. Найважливішим вважається оцінка рівня білково-калорійного споживання. Достатній рівень білка (отримується організмом із

м'яса та деяких інших видів продуктів) та вуглеводів. Одиницею виміру рівня харчування є кількість спожитих кілокалорій. Зазвичай, продовольча проблема розглядається через призму саме достатньої кількості спожитих кілокалорій на людину. На нашу думку існує необхідність оцінювання структури споживання з огляду, по-перше, достатності мікроелементів (вітамінів та мінералів), по-друге, збалансованості споживання білків, вуглеводів та мікроелементів.

Відомо, що ожиріння найчастіше є наслідком саме незбалансованого харчування. Погане харчування, яке є передумовою ожиріння, зазвичай, передбачає не брак кілокалорій, а їх значне зростання. Зростання кількості кілокалорій в раціоні відбувається в основному за рахунок споживання «бідних» продуктів як то картопля, хліб тощо. Тобто основною проблемою ожиріння можна вважати економічну доступність якісних продуктів харчування.

Для оцінки проблеми, наведемо дані ФАО щодо продовольчої проблеми в світі. Так, незважаючи на певні успіхи в діях спрямованих на зменшення голодуючих в світі, кількість голодуючих в 2014 році оцінюється в 800 млн. чоловік, більше двох мільярдів людей страждають від недостатньої кількості споживання мікроелементів (вітаміну А, йоду, заліза, цинку тощо) та близько 500 млн. людей страждають від ожиріння [1].

Які ж основні передумови проблем продовольчої безпеки в світі? Відповідь на дане питання є настільки складною, що її слід розглядати в якості синтезування різних складових.

Зростання чисельності населення. Ріст населення планети в останні десятиліття відбувається галопуючими темпами. Якщо в 30-х роках минулого століття чисельність населення планети складала 2 млрд. чол., то вже в 2014 році чисельність населення оцінюють в 7,24 млрд. чол. Тобто за останні дев'яносто років людство потроїло свою чисельність. Тенденції до зростання чисельності людства залишаються, хоча на даний час темпи зростання дещо уповільнились [2].

Ще однією проблемою є гіпертрофоване зростання населення в окремих країнах та регіонах. Для прикладу населення Китаю становить 1,4 млрд. чол., незважаючи на політику обмеження народжуваності, яка проводилась в країні, темпи зростання склали 0,6% в рік [2]. Зважаючи на послаблення «політики однієї дитини», можна очікувати певного пришвидшення темпів зростання населення цієї країни. Індія з населенням 1,3 млрд. чол. має темпи зростання населення 1,22% [2]. Разом ці дві країни формують третину населення планети. Хоча темпи зростання кількості населення уповільнюються і подвоєння населення очікувати не слід, кількість населення в наступні десятиліття зростатиме. Особливо критичними демографічні виклики будуть для країн, де ресурсозабезпеченість зменшуватиметься на душу населення. Наприклад густина населення в Бангладеш – 1101 чол./км², в Індії – 386 чол./км², для порівняння в Україні – 74 чол./км², Росії – 8 чол./км² [2].

Показовим для світу є значне зростання населення в країнах Африки. В більшості з них темпи зростання складають 2,5-3% на рік. Тобто за наступні 20 років населення Африки подвоїться. Згідно теорії Р. Мальтуса на цих територіях повинні відбуватись фактори, які б обмежували демографічне зростання. В дійсності так і відбувається. В регіоні Африки, південніше Сахари, де зосереджені країни з найбільшими показниками приросту населення, постійно відбуваються військові конфлікти, швидко розповсюджуються інфекційні хвороби (СНІД, Ебола, Малярія тощо).

Основною перешкодою в обмежені зростання населення планети є переважання молодого віку в структурі населення. За прогнозами фахівців кількість населення зростатиме і до 2050 року складе 11 млрд. чол., а за умови стабілізації народжуваності з розрахунку двоє дітей на одну сім'ю, кількість населення планети стабілізується на позначці 12 млрд. чол. до 2060 року [3]. За таких умов наявні ресурси мають розподілятися між більшою кількістю людей. Відповідно рівень ресурсів, особливо продовольства, на душу населення зменшиться, що позначиться на якості життя і матиме загальні негативні наслідки.

Бідність як причина голоду в світі. Бідність є значним викликом при вирішенні продовольчої проблеми. Основна причина бідності – це нерівномірний розподіл доходів у світі та окремих країнах, конфлікти та власне голод. На початок 21 століття показники кількості людей, що страждають від голоду чи недоїдання (за даними ФАО 1 млрд. чол.) та тих хто проживав в день менше ніж на 1,25 долара США (за даними Всесвітнього банку 1,3 млрд. чол.) корелювали між собою. В останні роки відбулася значна тенденція в скороченні населення, яке проживає менше ніж 1,25 дол. США в день, особливо в східній Азії та Китаї [4]. Проте в країнах Африки, південніше Сахари, кількість бідного населення зростає.

Недоїдання та ожиріння у світі. Модифікованою проблемою голоду можна вважати проблему недостатньої кількості поживних речовин для багатьох людей в світі. Згідно даних ФАО відсоток людей, що не отримують достатню кількість кілокалорій на добу скорочується і на 2014 рік складає лише 11,2% [1] що майже вдвічі менше порівняно з 1980 роком. Проте за даними ВООЗ кількість людей з надмірною вагою в порівнянні з 1980 року зросла в 2,5 рази [7].

У майбутньому тенденція зменшення кількості людей, які страждають від недоїдання може змінитися. Обсяг виробництва продовольства на душу населення має тенденцію до зменшення, по всіх видах зернових культур. Наприклад темп зростання урожайності в США з 1950 року складав 3% в рік, проте вже з 80-х зростання уповільнилось до 1% в рік. Це негативна тенденція, оскільки зернові становлять до 80% в структурі всього світового експорту сільськогосподарської продукції [8; 9].

Проблема поглиблюється недостатністю окремих елементів в структурі харчування, що призводить до такої проблеми як надлишкова вага. Так втрати економіки США від проблем з надлишковою вагою серед населення оцінюють за 2014 рік в 60 млрд. дол. США [2]. За визначенням ВООЗ основною причиною ожиріння і надмірної ваги є енергетичний дисбаланс між споживаними і витраченими кілокалоріями. Енергетичний дисбаланс пов'язаний в основному з переважання в раціоні харчування вуглеводів, проте в недостатній кількості в раціоні присутні білки, залізо, йод та вітаміни А, В, С, D [7].

Зменшення світових запасів орних земель. Основна частка їжі людства, 99% має ґрунтове походження і тільки менше 0,5% їжі отримують із Світового океану та інших водних басейнів [1]. Загальну площу землі оцінюють в 13 млрд. га., станом на 2000 рік структура використання була наступна: 11% – орні землі, 27% – пасовища, 32% – лісові угіддя, 9% – площа міст та 21% інші землі. Більша частина з 21% інших земель не годиться для сільськогосподарського виробництва через низку причин: невідповідність кліматичних умов, низька продуктивність ґрунту тощо.

На початку 60-х кількість орних земель з розрахунку на одного жителя планети складала 0,5 га. Така площа вважається достатньою для виробництва різноманітного, здорового та якісного продовольства рослинного та тваринного походження [10].

Із зростанням чисельності населення планети, зростає необхідність розширення ареалів проживання людей (житлових будинків, транспортних мереж, виробничих площадок тощо). Все це призводить до втрати життєво необхідних орних площ. В США на одну людину припадає 0,4 га площ транспортних мереж та для потреб урбанізації. Китай є прикладом різкого зменшення площі орних земель на душу населення. Кількість доступних орних земель на 2000 рік складала лише 0,08 га на душу населення та мала тенденцію до зменшення. Через це населення змушене дотримуватись здебільшого вегетаріанського раціону. В Китаї обсяг орних земель на душу населення зменшується не тільки за рахунок зростання населення, але й через швидку деградацію земель, ерозію ґрунту та високі темпи забруднення промисловими відходами.

У результаті зростання населення середня доступність орних земель на 2014 рік складає 0,2 га на душу населення в світі. Даний показник більше ніж вдвічі менший від необхідних параметрів необхідних для формування раціону людини подібного як у жителів США чи ЄС.

Доступні площі орних земель впливають на структуру і кількість вирощуваних культур. Розмір площі орних земель на душу населення в різних країнах є різним. Це створює передумови для залежності в питанні продовольчого забезпечення одних країн від інших. Серед основних регіонів, які залежать від імпорту продовольства, виділяють країни східної Азії, країни близького Сходу та Африки. Тобто, саме ті країни, де відбувається зростання кількості населення. Така залежність в подальшому призводитиме до загострення світової проблеми продовольчої безпеки.

Окрім втрати орних площ через урбанізацію та розвиток транспортних мереж, відбувається значна деградація ґрунту від сільськогосподарського виробництва. Щороку біля 10 млн. га в усьому світі втрачається через ерозію ґрунту. Біля 10 млн. га деградують через засолення, яке відбувається внаслідок неефективних систем зрошення або неякісних дренажних мереж. Єдиним напрямком розширення орних площ залишається вирубка лісів, в тому числі тропічних. Це в свою чергу тільки поглиблює проблеми відновлення екосистеми планети оскільки ліси вловлюють значні обсяги вуглецю.

Відновлення ґрунту відбувається вкрай повільно. Для відновлення сантиметру шару родючого ґрунту необхідно приблизно 200 років. Родючий шар ґрунту – гумус – стає надзвичайно цінним ресурсом. За оцінками фахівцями Світового банку Ерозія ґрунтів складає від 10 тонн з гектара в США до 40 тонн в Китаї. В Україні цей показник складає 20-30 тонн залежно від регіону та типу вирощуваних культур. Сільськогосподарське виробництво можливо в штучно створених умовах, проте таке виробництво дорожче в десятки разів і не може бути основою сталого розвитку.

Ефективність використання водних ресурсів. Всі живі організми на планеті залежать від прісної води. Наявні на даний час її запаси достатні для того, щоб забезпечити потреби всього населення. Проте, світові запаси води розміщені нерівномірно, в одних регіонах рівень води достатній, в інших – відчувається дефіцит води.

Рослинництво вимагає значних обсягів води в вегетаційний період вирощування сільськогосподарських культур. Наприклад, внаслідок посухи 2011 року фермери в США недотримали близько 25% урожаю кукурудзи, що призвело до зростання цін на всі зернові культури на світовому ринку.

Основним джерелом водних ресурсів є опади, які підживлюють річки, озера та ставки. Водойми в свою чергу широко використовуються для зрошення. Поряд з цим вода з річок використовується для технічних потреб на виробництві та потреб в містах, що призводить до значного забруднення навколишнього середовища. Наприклад, річка Ганг, яка простягається від Гімалаїв до Індійського океану по території Індії та Бангладеш, протяжністю 2510 км. На даний час річка Ганг дуже забруднена, у зв'язку з швидким зростанням населення Індії, впливом промисловості, відсутністю сучасної каналізації, що згубно позначається на ній.

Результатом цього забруднення є безліч хвороб, включаючи холеру, гепатит, тиф і дизентерію, що поширюються через вживання води. Близько 80% всіх проблем зі здоров'ям та третини летальних випадків пов'язані в Індії із забрудненістю водних ресурсів.

Опади зберігаються і в підґрунтових водоносних горизонтах. Такі горизонти мають малий темп підживлення 0,1% - 0,3% на рік. При такому повільному темпі відновлення водні ресурси мали б використовуватись ощадливо та мала б запобігатись надмірність їх виснаження. Рівень ґрунтових вод під Північно-Китайською рівниною, де виробляється значна частина зернових Китаю, швидко зменшується, приблизно 4,4 м на рік. У результаті виробництво пшениці в Китаї в 2008 році зменшилось порівняно з 1997 роком на 7% з 111 до 103 млн. т. В Індії ситуація ще більш загрозлива. Фермери пробурили біля 21 млн. зрошувальних колодязів, в результаті чого різко падає рівень ґрунтових вод. Як приклад в штаті Таміл-Наду в 70-ті роки рівень ґрунтових вод знизився на 25-30 метрів внаслідок надмірного зрошення [1].

Зрошення дозволяє провадити ефективно сільськогосподарське виробництво в посушливих регіонах. Основними умовами системи зрошення є наявність джерела прісної води та енергії для добування та переміщення води. На даний час близько 70% води з усіх джерел використовується для зрошення. Близько двох третин споживається рослинами та не відновлюється. Для прикладу для зрошення гектару кукурудзи в США використовують 10 тис. тонн води і приблизно втричі більше енергії ніж для незрошуваних полів [11].

Обмеженість поверхневих та ґрунтових водних ресурсів для зрошення та високі економічні затрати і затрати енергоресурсів будуть значним викликом у майбутньому. Дане питання буде особливо актуальним для країн, що розвиваються, економіки яких не зможуть подолати такі виклики.

Зростання вартості енергетичних ресурсів. Людська цивілізація протягом свого розвитку опиралася на певний вид енергії. Еволюція видів використовуваної енергії відбулась від використання сил людей, тварин до використання ядерної та водневої енергій. Починаючи з 18 століття, основою розвитку сучасного економічного укладу є широке використання викопних вуглеводнів. Використання таких видів енергії як вугілля, нафта, газ дозволили змінити якість життя людей.

Можна стверджувати, що саме викопна енергія дозволила досягти швидкого зростання населення

та продуктивності сільськогосподарського виробництва. Проте з 70-х років прискорив використання енергії складає 2,5% в рік, що перевищує середньорічний прискорит населення – 1,7%. Причому використання викопної енергії має тенденцію до зростання.

Рівень споживання викопної енергії в світі дуже нерівномірний. США на душу населення використовують викопної енергії в еквіваленті 8 тон нафти, це в 12 разів більше, ніж споживання в Китаї, та 8 раз більше, ніж в Україні. В країнах, що розвиваються, 25-30% споживаної енергії використовує в сільському господарстві.

Розвинуті країни з 30% населення планети споживають 70% викопної енергії, решта 30% припадає на країни, що розвиваються. Тільки в США з 4% населення планети споживає 24% викопної енергії. В розвинутих країнах значна частка припадає на споживаче використання енергії.

Світові запаси економічно рентабельного палива обмежені. При нинішніх темпах споживання експерти оцінюють запаси нафти та природного газу на 50 років, вугілля на 100 років. Якщо врахувати, що рівень споживання в країнах, які розвиваються, також зростає, то ціна на енергоресурси зростатиме через тиск попиту на ринок. У сільськогосподарському виробництві використання викопних енергоресурсів та їх похідних є основною запорукою зростання продуктивності. Через зростання цін на енергоресурси, вже відбулось двократне зростання цін на азотні добрива, що призвело до зменшення використання їх на 20%.

Зростання цін на енергоресурси призведе до значного зростання цін на продукцію сільського господарства. Якщо в промисловості, автомобільній галузі досягнуті певні успіхи щодо впровадження альтернативних джерел енергії, то залежність сільського господарства від добрив, продукції хімічної галузі, до енергоресурсів, необхідних для обробки полів, є значною.

Військові конфлікти причина голоду та бідності. В кінці 2005 року кількість біженців в світі була найменшою після Другої світової війни. Проте протягом останніх років відбувається значне зростання кількості біженців у світі. Основні потоки їх пов'язані з військовими діями в Центральній Африці, Північній Африці (Лівії, Єгипті), на близькому сході (Іраку, Сирії) та Україні. Загалом, за оцінками фахівців ООН, кількість біженців в 2014 році складе 51 млн. чол. [5]. Значна кількість переміщених людей означає різке зменшення добробуту цієї категорії населення. Як наслідок, держави змушені витратити ресурси на забезпечення біженців.

Зміна клімату. Наслідки зміни клімату все частіше розглядаються науковцями як майбутній виклик для системи продовольчої безпеки в світі. Збільшення періодів посухи, повеней, та як наслідок, зміна кліматичних моделей вимагають змін у традиціях ведення сільськогосподарського виробництва, формування нової номенклатури сільськогосподарських культур.

Найбільший вплив зміна клімату має на природні процеси кругообігу води. Як засвідчено в доповіді аналітичного центру колишнього генерального секретаря ООН Кофі Аннана, Oxfam International, брак достатньої кількості води в майбутньому загрожуватиме виробництву продуктів харчування, порушить санітарні умови, що зупинить розвиток і зруйнує екосистему економіки. Кількість людей, що матимуть дефіцит доступу до води в результаті зміни клімату до 2030 р. досягне позначки в декілька сотень мільйонів [6].

Використання генно-модифікованих продуктів в сільському господарстві. Науковці намагаються за рахунок удосконалення генно-модифікованих організмів удосконалити агротехніку сільськогосподарських культур, стійких до шкідників (Вт-картопля – стійка до колорадського жука та інших шкідників, Вт-кукурудза, бавовна тощо). Розробка та впровадження генно-модифікованих організмів із поліпшеним складом зерна (кукурудза з підвищеним умістом білка, суперквасоля зі зміненим складом білка за рахунок генів горіха, «золотий рис» із генами, здатними синтезувати каротин). Створюються культури, стійкі до певних гербіцидів, як правило, малотоксичних для людей, тварин, комах (соє стійка до гліфосату), культури, стійкі до посух, засолення ґрунтів [12].

Більшість науковців вважають, що випуск генетично модифікованих продуктів у навколишньому середовищі можуть спричинити незворотну шкоду біологічному різноманіттю екосистем, а також здоров'ю людей та тварин. Проблема поглиблюється й тим, що люди мають мало вірогідної інформації про генетично модифіковані продукти [13].

Один з основних аргументів противників генетично модифікованих організмів – це вплив на здоров'я людини. Вважають, що трансгени збільшують ризик виникнення небезпечних алергій, харчових отруєнь і мутацій. Також результатом уживання генно-модифікованих продуктів може стати несприйнятливості до антибіотиків. Генетично модифіковані організми можуть призвести до безплідності, онкологічних захворювань, високого рівня смертності й захворювання новонароджених дітей. Генно-модифіковані продукти можуть спричинити пригнічення імунітету, тому медики наполягають на забороні використання таких компонентів у виробництві дитячого харчування. Вчені попереджають, що генетично модифіковані клітини можуть мутувати в організмі людини і цей процес може стати неконтрольованим. У результаті генетичних маніпуляцій людина не просто хворітиме, а мутації організму можуть знищити людину як вид [13; 14].

Висновки з проведеного дослідження. З наведеного вище можна зробити наступні висновки. Виклики продовольчої безпеки в світі є динамічними та різноаспектними. Більшість з них не піддаються прямому впливу, а вимагають виваженого стратегічного підходу. Питання загострюється тією обставиною, що вони впливають на інші сфери життя людей, а отже дії на такі виклики не можуть бути уніфікованими для всієї світової спільноти, через різний рівень розвитку продуктивних сил в країнах. Тому в наступні роки потрібно буде віднаходити шляхи подолання проблем бідності та голоду в країнах з низьким рівнем економічного розвитку. Проблему перенаселення та голоду в бідних країнах не можна буде ігнорувати, адже глобальні процеси міграції пришвидшуються і таким чином дані проблеми можуть поширюватись і в розвинутих країнах, що вже частково відбувається.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rome, 2014. – Режим доступу: <http://www.fao.org/>
2. Worldometers, 2014 [Електронне джерело]. – Режим доступу: <http://www.worldometers.info/>
3. Population Action International, 2014 [Електронне джерело]. – Режим доступу: <http://populationaction.org>.
4. The World Bank Group, 2014 [Електронне джерело]. – Режим доступу: <http://data.worldbank.org>.

5. United Nations, 2014 [Електронне джерело]. – Режим доступу: <http://www.un.org>.
6. Oxfam International, 2014 [Електронне джерело]. – Режим доступу: <http://www.oxfam.org>.
7. World Health Organization, 2014 [Електронне джерело]. – Режим доступу: <http://www.who.int>.
8. U.S. and World Agricultural Outlook, FAPRI, Iowa State University, University of Missouri-Columbia, Ames, Iowa, U.S.A., 2010.
9. Agricultural outlook, Department of Agriculture, N.Y., Washington, D.C., 20005-4788, 1990.
10. Population Growth and The Environment: Planetary Stewardship Pimental, David, Cornell University, Electronic Green Journal, 1(9), 1998.
11. Food Versus Biofuels: Environmental and Economic Costs David Pimentel, Alison Marklein, Megan A. Toth, Marissa N. Karpoff, Gillian S. Paul, Robert McCormack, Joanna Kyriazis, Tim Krueger, Springer Science + Business Media, LLC 2009.
12. Генетически-модифицированные источники пищи: оценка безопасности и контроль. Монография / Под редакцией В.А. Тутельяна. – М., 2007. – 548 с.
13. Широков Е. Осторожно – генно-модифицированные организмы // Ведрусса. – 2009. – № 2. – С. 21-27.
14. Шевелева С.А., Ефимочкина Н.Р., Нестеренко Л.Н. и др. Требования к медико-биологической оценке и гигиеническому контролю за оборотом пищевой продукции, полученной из генно-инженерно-модифицированных микроорганизмов // Вопросы питания. – 2008. – Т. 77, № 3. – С. 49-57.

УДК 332.122(477)

Крушинська А.В.
старший викладач кафедри менеджменту,
економічної теорії та фінансів
Хмельницького університету управління та права

ОБҐРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ СТВОРЕННЯ ТЕРИТОРІЙ ПРІОРИТЕТНОГО РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО ТИПУ

У статті обґрунтовано необхідність створення в Україні територій пріоритетного розвитку туристичного типу, де інвесторам надаватимуться пільги. Автором розглянуто проблеми нормативно-правового регулювання територій пріоритетного розвитку. Також визначено основні положення, відповідно до яких має забезпечуватися ефективне функціонування територій пріоритетного розвитку туристичного типу.

Ключові слова: туризм, туристичний комплекс, територія пріоритетного розвитку, інвестиції, податкові пільги, спеціальний режим інвестиційної діяльності, спеціальна економічна зона.

Крушинская А.В. ОБОСНОВАНИЕ ЦЕЛЕСООБРАЗНОСТИ СОЗДАНИЯ ТЕРРИТОРИЙ ПРИОРИТЕТНОГО РАЗВИТИЯ ТУРИСТИЧЕСКОГО ТИПА

В статье обоснована необходимость создания на Украине территорий приоритетного развития туристического типа, где инвесторам будут предоставляться льготы. Автором рассмотрены проблемы нормативно-правового регулирования территорий приоритетного развития. Также определены основные положения, в соответствии с которыми должно обеспечиваться эффективное функционирование территорий приоритетного развития туристического типа.

Ключевые слова: туризм, туристический комплекс, территория приоритетного развития, инвестиции, налоговые льготы, специальный режим инвестиционной деятельности, специальная экономическая зона.

Krushynska A.V. THE SUBSTANTIATION OF THE ADVISABILITY OF ESTABLISHMENT OF PRIORITY DEVELOPMENT TERRITORIES OF TOURIST TYPE

The needs to create of priority development territories of tourist type in Ukraine, where benefits will be provided for investors, are motivated in the paper. The author deals with the problems of legal regulation of priority development territories. The main conditions according to which should be provided the effective functioning of territories of priority development of tourist type are defined.

Keywords: tourism, tourist complex, priority development territory, investment, tax credits, special mode of investment activity, the special economic zone.

Постановка проблеми. Одним з інструментів структурних перетворень економічної системи є спеціальні економічні зони (СЕЗ) та території пріоритетного розвитку (ТПР), шляхом запровадження пільгових режимів ведення діяльності, зокрема, щодо оподаткування прибутків та ввезення товарів і обладнання. Необхідність формування територій з особливим податковим режимом через нові форми їх розвитку є проблемою, актуальність вирішення якої доводилась неодноразово. Проте, незважаючи на те, що їх запровадження дозволить вивести управління соціально-економічними процесами на якісно-новий рівень та є способом ефективної організації регіональної економіки, що цілком відповідає загальнодержавним інтересам, досі діяльність СЕЗ і ТПР в Україні піддається критиці, як з боку науковців, так представників органів влади.

Серед шляхів вирішення однієї з груп проблем пов'язаних з функціонуванням інноваційних форм регіонального розвитку, необхідно виділити максимальне звуження їх спрямованості на вирішення конкретних пріоритетів галузевого чи територіального розвитку. Одним з таких об'єктів, є туристична галузь, яка до речі має чітко виражене одночасне поєднання територіального та галузевого аспектів свого функціонування. Перспективність розвитку туристичної галузі для економіки України, як країни з багатим туристичним потенціалом неодноразово доводилась. Разом з тим, можливість її розвитку через механізм запровадження СЕЗ та ТПР є недостатньо дослідженим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Популяризація створення у світі ТПР та економічні наслідки їх діяльності стали темою численних досліджень та-